

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 – Психологія, освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі»)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2023

Методичні рекомендації для проведення самостійної роботи з навчальної дисципліни «Загальна психологія» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 – Психологія, освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : О. О. Резван, О. П. Нікітіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 34 с.

Укладачі: проф. О. О. Резван,
доц. О. П. Нікітіна

Рецензент

О. О. Жигло, кандидат педагогічних наук, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою психології, педагогіки і мовної підготовки,
протокол № 4 від 15 листопада 2023 року*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ПСИХІЧНІ ПІЗНАВАЛЬНІ ПРОЦЕСИ.....	6
Тема 1.1 Методи психологічних досліджень.....	6
Тема 1.2 Мозок і психіка.....	6
Тема 1.3 Увага як загальний компонент психічних процесів.....	7
Тема 1.4 Відчуття та сприйняття в системі психічних процесів.....	8
Тема 1.5 Психологія пам'яті, мислення та інтелекту	9
Тема 1.6 Механізми проектування майбутнього. Уява	10
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА.....	11
Тема 2.1 Зв'язок емоцій з когнітивним процесами, поведінкою та особистістю.....	11
Тема 2.2 Емоції та почуття.....	12
Тема 2.3 Воля як довільне управління поведінкою та діяльністю людини.....	13
Тема 2.4 Вольові якості особистості.....	14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ.....	14
Тема 3.1 Психодинамічні та гуманістичні теорії особистості.....	14
Тема 3.2 Когнітивні та диспозиційні теорії особистості.....	15
Тема 3.3 Діяльнісні теорії особистості.....	15
Тема 3.4 Темперамент.....	16
Тема 3.5 Характер.....	16
Тема 3.6 Здібності як прояв індивідуального у психіці	17
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ.....	18

Тема 4.1 Біологічні передумови та соціальні умови розвитку особистості.....	18
Тема 4.2 Загально-психологічний аспект діяльності особистості.....	18
Тема 4.3 Роль навчання в поведінці індивіда.....	19
Тема 4.4 Особистість у соціогенезі. Соціально-історичний спосіб життя – джерело розвитку особистості.....	20
Тема 4.5 Шляхи та засоби збереження психічного здоров'я особистості.....	21
Тема 4.6 Психологічна гармонія особистості як детермінанта здоров'я.....	21
Тема 4.7 Особистісні кризи та розвиток особистості.....	23
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5 МОТИВАЦІЙНА СФЕРА.....	23
Тема 5.1 Підходи до розуміння суті мотиву.....	23
Тема 5.2 Потреба як внутрішній збудник поведінки людини.....	24
Тема 5.3 Мотивація як процес.....	24
Тема 5.4 Види мотиваційних утворень.....	25
Тема 5.5 Мотивація поведінки і діяльності.....	26
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6 ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ ТА СПІЛКУВАННЯ.....	26
Тема 6.1 Психологія спілкування та міжособистісних відносин.....	26
Тема 6.2 Мова, мовлення та мовна діяльність.....	27
Тема 6.3 Психологія групи.....	28
Тема 6.4 Стратегія і тактика учасників у вирішенні конфлікту.....	29
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Загальна психологія» передбачає проведення лекційних, самостійних та інших видів аудиторних групових занять. Їхня мета – ознайомлення з фундаментальними, загальнотеоретичними знаннями, з основними проблемами загальної психології і рівнями їх постановки і вирішення на сучасному етапі психології; формування у студентів професійного понятійного апарату, гуманістичного, відповідального ставлення до професії психолога і психології як науки, що має свій предмет, своє історичне минуле, актуальне та майбутнє, свої закони розвитку.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни включають тематичний план занять, питання для перевірки знань із теми, літературу для самостійного опанування – згідно з розподілом за наступними модулями програми: «Психічні пізнавальні процеси», «Емоційно-вольова сфера», «Структура особистості», «Розвиток особистості у діяльності», «Мотиваційна сфера», «Психологія взаємодії та спілкування».

Методичні рекомендації до самостійної роботи призначені для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 – Психологія (освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі»).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ПСИХІЧНІ ПІЗНАВАЛЬНІ ПРОЦЕСИ

Тема 1.1 Методи психологічних досліджень

Питання для самоперевірки

1. Що таке метод наукового дослідження?
2. Які методи належать до основних?
3. Які методи належать до додаткових?
4. Назвіть вимоги до застосування методу спостереження.
5. У чому полягає суть методу експерименту?
6. У чому полягає суть методу тестів?
7. У чому полягає суть методу соціометрії?
8. У чому полягає суть методу бесіди?
9. У чому полягає суть методу аналізу продуктів діяльності?
10. У чому полягає суть методу узагальнення незалежних характеристик?

Завдання до самостійної роботи

Зв'язок загальної психології з іншими науками (складена схема із аргументацією зв'язків).

Джерела: [1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 19, 25].

Тема 1.2 Мозок і психіка

Питання для самоперевірки

1. Яку будову має нервова система людини?
2. Які групи нервових клітин ви знаєте?
3. Охарактеризуйте нервові процеси, їх функції та взаємодію.
4. Що таке лабільність і парабіоз? Як вони виявляються у трудовій діяльності?
5. Назвіть і охарактеризуйте основні принципи діяльності нервової системи.

6. Що таке рефлекс і рефлекторна дуга? Які існують рефлекси? Значення умовних рефлексів для життєдіяльності людини.
7. Назвіть принципи рефлекторної діяльності.
8. У чому полягає суть нижчої і вищої нервової діяльності? Що є їх результатом?
9. Що таке аналізатор, з яких відділів складається і які має властивості?
10. Що таке перша і друга сигнальні системи? Розкрийте значення другої сигнальної системи.
11. У чому виявляється рефлекторна функція центральної нервової системи у процесі праці?
12. У чому суть інтегративної функції центральної нервової системи?
13. У чому суть координаційної функції центральної нервової системи?
14. Що таке домінанта та яке її значення у трудовій діяльності?

Завдання до самостійної роботи

Моторна та соматосенсорна кора великих півкуль мозку (намальовані мапи «Cortex man» (W.G. Penfield)).

Джерела: [2, 4, 5, 8, 9, 14, 15, 17, 27].

Тема 1.3 Увага як загальний компонент психічних процесів

Питання для самоперевірки

1. У чому виявляється увага?
2. Що є джерелом уваги особистості в її діяльності?
3. Чим зумовлені різні погляди психологів на природу уваги?
4. Охарактеризуйте структуру уваги.
5. У чому полягає механізм відволікання та розсіяності уваги?
6. Як взаємопов'язані увага та діяльність людини?
7. Чи можлива психічна активність без уваги?
8. Чи можлива діяльність без уваги?

9. Чи завжди довільна увага пов'язана зі свідомою метою?

10. Чи згодні ви з думкою, що увага виявляється тільки в діяльності й підтримується виключно нею?

Завдання до самостійної роботи

Природа уваги в різних теоріях та концепціях (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 21].

Тема 1.4 Відчуття та сприйняття в системі психічних процесів

Питання для самоперевірки

1. Чому психічний процес «відчуття» належить до чуттєвого пізнання?

2. У чому полягає особливість відчуттів як чуттєвої форми відображення дійсності?

3. За якими принципами відчуття поділяють на види?

4. Чи всі подразники, що об'єктивно діють на органи чуття, можуть відобразитися за допомогою відчуттів?

5. Охарактеризуйте основні властивості відчуттів.

6. Назвіть основні пороги чутливості. Чим вони визначаються?

7. Що таке сенсibiliзація відчуттів і яким є її механізм?

8. У чому виявляється синестезія відчуттів?

9. Який подразник називається адекватним?

10. Як взаємопов'язані відчуття та діяльність?

11. У чому можуть виявлятися індивідуальні можливості у відчуттях людей?

Завдання до самостійної роботи

Основні підходи та теорії сприйняття (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16].

Тема 1.5 Психологія пам'яті, мислення та інтелекту

Питання для самоперевірки

1. У чому полягають специфічні особливості мислення як вищої форми пізнавальної діяльності?
2. У чому виявляється істотна відмінність абстрактного пізнання дійсності від чуттєвого?
3. У чому полягає особливість опосередкованого способу пізнання дійсності?
4. Що характеризує істотні ознаки предметів та явищ, які є об'єктом пізнання мислення?
5. Охарактеризуйте основні розумові операції.
6. Що є кінцевим продуктом розумового пізнання дійсності?
7. У чому полягає відмінність понять від уявлень як форм пізнання дійсності?
8. Як співвідносяться проблемна ситуація та розумове завдання?
9. Наведіть основні етапи процесу розв'язання розумового завдання.
10. За якими принципами мислення можна поділити на види.
11. Охарактеризуйте найважливіші особливості пам'яті як пізнавального процесу.
12. Роль пам'яті у психічному житті людини.
13. Природа асоціацій та їх значення у процесах пам'яті.
14. За якими принципами пам'ять поділяють на види?
15. У чому полягає відмінність короткочасної пам'яті від оперативної?
16. Назвіть основні умови продуктивного запам'ятовування.
17. Як можна пояснити явище ремінісценції?
18. У чому виявляється основна відмінність образів та уявлень пам'яті від образів сприймання?
19. У чому виявляються індивідуальні особливості пам'яті?

20. Багато людей для кращого запам'ятовування вдаються до коротких занотувань. Чому такий прийом сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу?
21. Що необхідно для запобігання забуванню важливого матеріалу?

Завдання до самостійної роботи

Психологічні теорії пам'яті та теорії мислення (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 21].

Тема 1.6 Механізми проектування майбутнього. Уява

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає специфічність відображення дійсності у процесах уяви?
2. Чим зумовлена діяльність людської уяви?
3. Від чого залежить багатство створюваних людиною образів уяви?
4. У чому полягає принципова відмінність між образами репродуктивної та продуктивної уяви?
5. У чому полягають особливості мрії як виду творчої уяви?
6. У чому виявляється зв'язок процесів чуттєвого пізнання і мислення з уявою?
7. Охарактеризуйте механізм впливу образів уяви на фізіологічні процеси людини.
8. Як уява пов'язана з емоційно-вольовою сферою особистості?
9. Чи погодитесь ви з думкою, що мрія – це створення образів уяви, здійсненні яких вона впевнена?
10. Чи може бути уява дитини багатшою, ніж уява дорослої людини?

Завдання до самостійної роботи

Психологія уяви: уява як чинник поведінки (реферування наукових праць вітчизняних класиків психології).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 21].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА

Тема 2.1 Зв'язок емоцій з когнітивним процесами, поведінкою та особистістю

Питання для самоперевірки

1. Як відбувається відображення дійсності у почуттях і чим воно відрізняється від відображення у пізнавальних процесах?
2. Яка роль емоцій у поведінці людини ?
3. За якими ознаками можна констатувати, що людина перебуває у стані емоційного збудження?
4. Що є центральним компонентом, на основі якого виникають і виявляються емоції та почуття?
5. Що становлять собою емоційні ситуації?
6. Якими є філогенетичні аспекти емоційного реагування?
7. Розкрийте фізіологічні механізми емоційних реакцій.
8. Які види емоційного реагування Ви знаєте?
9. Емоційний тон як реакція на відчуття і враження.
10. Емоції як реакція на ситуацію.
11. Розкрийте прикладну роль емоцій.
12. Які фізіологічні механізми емоційних реакцій?
13. Як пов'язані між собою емоції та вища нервова діяльність людини?
14. Які функції виконують емоції у керуванні людиною поведінкою і діяльністю?
15. Яка роль емоцій в ухваленні рішень?
16. У чому виявляється комунікативна роль емоцій?
17. Яка роль тендерних емоційних установок у процесі спілкування дітей?
18. Як використовуються емоції для маніпулювання іншими людьми?
19. Яка роль емоцій у пізнавальних процесах і творчості?

20. Яка роль емоцій у педагогічному процесі?

21. Чи впливають емоції на здоров'я людини?

Завдання до самостійної роботи

Емоції в теоріях емоцій та особистості (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16].

Тема 2.2 Емоції та почуття

Питання для самоперевірки

1. Яким чином відбувається відображення дійсності емоціями і почуттями?

Чим воно відрізняється від відображень у пізнанні?

2. У чому полягає відмінність між емоціями і почуттями?

3. Яка класифікація емоцій і почуттів?

4. Що становлять собою емоції?

5. Охарактеризуйте фрустраційні емоції: образу, розчарування, досаду, гнів, лють, печаль, сум, тугу, горе.

6. Охарактеризуйте комунікативні емоції: веселість, ніяковість, смуток, сором, провину як відображення совісті, презирство.

7. У чому полягає феномен «емоційного згоряння»?

8. У чому єдність і відмінність емоцій та почуттів?

9. Які думки висловлюють учені щодо співвідношення емоцій та почуттів?

10. Що вчені розуміють під емоціями?

11. Що вчені розуміють під почуттями?

12. Яким чином учені поділяють емоції та почуття?

13. Яким є фізіологічний компонент емоційного реагування?

14. Розкрийте мімічні засоби експресії емоційного реагування?

15. У чому виявляються психомоторні засоби експресії?

16. У чому виявляються звукові й мовні засоби експресії?

17. Що таке стереотипи експресії?

18. У чому виявляється емоційне реагування як емоційний стан?

19. У чому виявляється емоційний тон відчуттів?
20. Які функції виконує емоційний тон відчуттів?
21. Які механізми виникнення емоційного тону відчуттів?
22. У чому виявляється емоційний тон вражень?
23. Розкрийте емоції як реакцію на ситуацію та подію.
24. Які форми вияву емоцій?
25. Що таке афект?
26. Які властивості емоцій?
27. Що таке настрій? Яким чином він виявляється?
28. Розкрийте різні теорії емоцій.

Завдання до самостійної роботи

Характеристика емоційних станів, що виникають у процесі діяльності (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 21, 22].

Тема 2.3 Воля як довільне управління поведінкою та діяльністю людини

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність волі.
2. Що включає вольова діяльність особистості?
3. У чому виявляються вольові процеси?
4. Які функції виконує воля?
5. Які типи критеріїв волі Ви знаєте?
6. Що таке локус контролю?
7. Яким чином здійснюються вольові дії?
8. Які ознаки вольових дій?
9. Розкрийте простий вольовий акт.
10. Охарактеризуйте складний вольовий акт.
11. У чому виявляються вольові якості людини?

Завдання до самостійної роботи

Теорії волі (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 21].

Тема 2.4 Вольові якості особистості

Питання для самоперевірки

1. Назвіть вольові якості людини.
2. Охарактеризуйте структуру і загальні характеристики вольових якостей.
3. Охарактеризуйте патологію волі.
4. Які засади розвитку сили волі?
5. У чому виявляється слабкість і сила волі особистості?

Завдання до самостійної роботи

Прояви безвілля (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 21].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ

Тема 3.1 Психодинамічні та гуманістичні теорії особистості

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте психодинамічний напрямок у теорії особистості.
2. Визначіть результати перегляду психодинамічного напрямку (А. Адлер та К. Г. Юнг).
3. В чому полягають особливості гуманістичної теорії особистості Е. Фромма.
5. Охарактеризуйте Его-теорію особистості Е. Еріксона.
6. Охарактеризуйте соціокультурну теорію особистості К. Хорні.

Завдання до самостійної роботи

Суттєві положення персонологічних теорій (реферування наукових праць персонологів психодинамічного та гуманістичного напрямків).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 12, 26].

Тема 3.2 Когнітивні та диспозиційні теорії особистості

Питання для самоперевірки

1. Визначте особливості когнітивного напрямку у теорії особистості.
2. Охарактеризуйте соціально-когнітивний напрямок у теорії особистості (А. Бандура та Дж. Роттер).
3. У чому особливість диспозиційної теорії особистості?
4. У чому особливість структурної теорії характеристик особистості?
5. Охарактеризуйте теорію типів особистості Г. Айзенка.
6. Визначте особливості концепції В. О. Ядова.

Завдання до самостійної роботи

Суттєві положення персонологічних теорій (реферування наукових праць персонологів - розробників когнітивних та диспозиційних теорій).

Джерела: [2, 3, 4, 26].

Тема 3.3 Діяльнісні теорії особистості

Питання для самоперевірки

1. Поясніть принцип єдності свідомості та діяльності С. Л. Рубінштейна.
2. Обґрунтуйте ключові положення теорії О. М. Леонтьєва.
3. Визначте специфіку теорія особистості в працях Г. С. Костюка.
4. В чому особливість підходу до розуміння структури особистості за О. Г. Ковальовим?
5. Охарактеризуйте структуру особистості за В. С. Мерліним.
6. Охарактеризуйте структуру особистості за К. К. Платоновим.

Завдання до самостійної роботи

Суттєві положення персонологічних теорій (реферування наукових праць персонологів -розробників діяльнісних теорій).

Джерела: [2, 3, 4, 15, 23, 26].

Тема 3.4 Темперамент

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність і зміст темпераменту людини.
2. Охарактеризуйте поведінку людини з холеричним типом темпераменту.
3. Охарактеризуйте сангвінічний тип темпераменту людини.
4. Охарактеризуйте флегматичний тип темпераменту людини.
5. Охарактеризуйте меланхолічний тип темпераменту людини.

Завдання до самостійної роботи

Теорії темпераменту (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 21].

Тема 3.5 Характер

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність характеру людини.
2. Розкрийте структуру характеру особистості.
3. Що становлять собою позиційні компоненти характеру?
4. Що становлять собою загальні компоненти характеру?
5. Що таке риса характеру?
6. Яким чином виявляються особливості типового характеру?
7. Що становить собою акцентуація характеру?
8. У чому виявляються акцентуації характеру?
9. Які найбільш характерні вияви акцентуацій?
10. Які основні типи акцентуації характеру?

Завдання до самостійної роботи

Дібрати приклади акцентуації характеру з творів художньої літератури та відомих особистостей (виконане завдання).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 21].

Тема 3.6 Здібності як прояв індивідуального у психіці

Питання для самоперевірки

1. У чому виявляються здібності особистості?
2. Які основні компоненти здібностей?
3. Як взаємопов'язані здібності та задатки?
4. Які психічні властивості людини сприяють розвитку здібностей?
5. У чому виявляються якісні відмінності у здібностях людей?
6. Що є показником здібностей?
7. Що зумовлює розвиток здібностей особистості?
8. Що є вирішальною умовою розвитку здібностей?
9. Чи вважаєте ви задатки обов'язковою передумовою розвитку здібностей?
10. Чи передаються здібності спадково?

Завдання до самостійної роботи

Підходи до дослідження здібностей (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 21].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 4.1 Біологічні передумови та соціальні умови розвитку особистості

Питання для самоперевірки

1. Поясніть взаємозв'язок між поняттями «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність».
2. Чи згодні Ви з твердженням, що кожна особистість є індивідом, але не кожен індивід – особистість?
3. Як Ви розумієте вислів: особистість неповторна у своїй індивідуальності?
4. Поясніть сутність вікових, статевих, конституційних, нейродинамічних, гормональних особливостей.
5. Як пояснюється гетерохронність розвитку людини?
6. Поясніть поняття зрілості та життєвого шляху.

Завдання до самостійної роботи

Індивід. Особистість. Індивідуальність (побудована діаграма співвідношення об'єму понять із доведенням важливості використання цих понять для аналізу особистості).

Джерела: [1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 15].

Тема 4.2 Загально-психологічний аспект діяльності особистості

Питання для самоперевірки

1. Що таке діяльність?
2. Якою є мікроструктура діяльності?
3. Охарактеризуйте макроструктуру діяльності.
4. Яке значення потреби і мотиву в діяльності?
5. Що є метою людської діяльності?

6. Розкрийте основні види діяльності людини.
7. Які рухи використовують у діяльності?
8. Що таке дія?
9. Що таке предметні дії?
10. Що таке розумові дії?
11. Яким є процес формування знань, навичок і вмінь?
12. Що таке знання?
13. Що таке навички і вміння?
14. У чому виявляється перенесення навичок?
15. У чому полягає інтерорецепція?
16. Розкрийте гру як вид діяльності.
17. Охарактеризуйте навчальну діяльність.
18. У чому виявляється праця як вид діяльності?
19. У чому відмінність розумової та фізичної праці?
20. Яким чином діяльність впливає на психіку людини?

Завдання до самостійної роботи

Діяльність. Поведінка. Активність (побудована діаграма співвідношення об'єму понять із визначенням їх відмінностей).

Джерела: [2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 15, 23].

Тема 4.3 Роль навчання в поведінці індивіда

Питання для самоперевірки

1. Як співвідносяться терміни «навчання», «навчання» та «учіння»?
2. Розкрийте сутність видів учіння.
3. У чому виявляється неусвідомлюване навчання?
4. Охарактеризуйте психологічні основи процесу навчання.
5. Охарактеризуйте психологічну сутність процесу учіння.
6. Охарактеризуйте психологічні аспекти навчання.
7. У чому виявляється наслідування в процесі навчання?

8. Які психологічні основи формування знань, навичок і вмінь?
9. Який зв'язок між навчанням і розвитком?
10. Розкрийте сутність класичних концепцій навчання.
11. Які є моделі навчання? Охарактеризуйте їх.
12. Які типології навчання Ви знаєте?

Завдання до самостійної роботи

Види навчання (розробка глосарію).

Джерела: [8, 9, 11].

Тема 4.4 Особистість у соціогенезі. Соціально-історичний спосіб життя – джерело розвитку особистості

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте проблему соціалотипового в особистості.
2. Поясніть соціогенетичні витоки розвитку особистості.
3. Що розуміють під поняттям «соціалізація»?
4. Які погляди вчених на соціалізацію особистості?
5. Як відбувається процес соціалізації особистості?
6. Які особливості соціалізації особистості?
7. Розкрийте фактори соціалізації особистості.
8. Які особливості соціалізації особистості в різні вікові періоди?
9. Які інститути здійснюють соціалізацію особистості?
10. Яка роль прив'язаності в соціалізації особистості?
11. Які фази прив'язаності дитини до матері?
12. Як батьки впливають на соціалізацію своєї дитини?
13. У чому виявляється порушення взаємин прив'язаності?
14. Що є центральною структурою розвитку особистості?
15. Яка відмінність у соціалізації хлопчиків і дівчаток?
16. Яка роль гри в соціалізації дитини?
17. Яке значення зовнішнього спілкування для соціалізації особистості?

Завдання до самостійної роботи

Соціальний ідеал як детермінант процесу соціалізації особистості (реферування наукової праці вітчизняного психолога).

Джерела: [3, 5, 8, 15, 23].

Тема 4.5 Шляхи та засоби збереження психічного здоров'я особистості

Питання для самоперевірки

1. Що розуміють під психічним здоров'ям у психологічній науці?
2. У чому виявляється психічне здоров'я особистості?
3. Які критерії психічного здоров'я особистості – громадянина?
4. Чи впливає суспільна дійсність на психічне здоров'я особистості – громадянина?
5. Розкрийте вплив факторів дійсності на психічне здоров'я людей.

Завдання до самостійної роботи

Основні навчальні категорії психічного здоров'я (розробка глосарію).

Джерела: [2, 8, 10, 16, 20, 21, 23].

Тема 4.6 Психологічна гармонія особистості як детермінанта здоров'я

Питання для самоперевірки

1. Які характеристики особистісної гармонії?
2. Які ознаки гармонії міжособистісних взаємин?
3. Опишіть основні процеси буття особистості.
4. Опишіть гармонію як погодженість основних життєвих процесів особистості.
5. Що таке психічна стійкість особистості?
6. Що підвищує і що знижує психологічну стійкість особистості?
7. Як пов'язані віра і психічна стійкість особистості?

8. Яке значення релігійної віри в аспекті психічної стійкості?
9. Охарактеризуйте доміанти активності, які є опорою психічної стійкості особистості.
10. Охарактеризуйте групи психологічних залежностей, які можуть виникнути у разі зниженої психічної стійкості особистості.
11. Що таке гармонія та дисгармонія особистості в сучасному світі?
12. У яких просторах здійснюється життєдіяльність людини?
13. Як розуміють гармонію особистості в суб'єктивному аспекті?
14. У чому виявляється гармонія взаємин особистості?
15. Як впливає сенс життя на гармонію особистості?
16. Як впливає на гармонію особистості її духовна свобода?
17. Які основні життєві процеси особистості?
18. Чи пов'язані між собою основні процеси людського буття?
19. Розкрийте психічну стійкість як важливу складову гармонії особистості.
20. Як психічна стійкість впливає на гармонію особистості?
21. Які фактори психічної стійкості особистості?
22. Яка роль опірності в психічній стійкості особистості?
23. Які психологічні аспекти впевненості й невпевненості як чинників впливу на психічну стійкість?
24. Чому активність особистості впливає на психічну стійкість?
25. Охарактеризуйте залежну поведінку особистості та її вплив на психічну стійкість.
26. Яка роль і місце самоуправління особистості в підтримуванні психічної стійкості?

Завдання до самостійної роботи

Інтеракційні почуття особистості (заповнена порівняльна таблиця почуттів, що наближують або віддаляють).

Джерела: [2, 8, 12, 22].

Тема 4.7 Особистісні кризи та розвиток особистості

Питання для самоперевірки

1. Наведіть приклади нормальної та анормальної криз. Покажіть їхню специфіку, знайдіть спільні ознаки.
2. Спробуйте проаналізувати, використовуючи власний життєвий досвід, умови поглиблення кризового стану та індивідуальні стратегії розв'язання кризи.
3. Знайдіть взаємозв'язок між показниками кризи та відомими Вам типами особистості.
4. Чи є відповідність між типовим ставленням до кризи та стратегією її подолання? Якщо є, то як Ви можете пояснити?

Завдання до самостійної роботи

Розвиток поглядів на кризи особистості (реферування наукової праці психолога).

Джерела: [2, 3, 23].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5 МОТИВАЦІЙНА СФЕРА

Тема 5.1 Підходи до розуміння суті мотиву

Питання для самоперевірки

1. Що таке мотив?
2. Які моністичні уявлення про сутність мотива Вам відомі?
3. Поясніть розуміння мотиву як збудження.
4. Поясніть розуміння мотиву як наміру.
5. Поясніть розуміння мотиву як стану.
6. Поясніть розуміння мотиву як задоволеності.

Завдання до самостійної роботи

Мотив як складне інтегральне психологічне утворення (розробка глосарію).

Джерела: [2, 4, 7, 11, 23].

Тема 5.2 Потреба як внутрішній збудник поведінки людини

Питання для самоперевірки

1. Поясніть розуміння потреби як нужди.
2. Поясніть розуміння потреби як предмету задоволення нужди.
3. Поясніть розуміння потреби як відсутності благ.
4. Поясніть розуміння потреби як цінності.
5. Поясніть розуміння потреби як стану.
6. Поясніть розуміння потреби як системної реакції.
7. Що таке вторинні потреби людини?
8. Яким чином класифікують потреби?

Завдання до самостійної роботи

Етапи формування потреб особистості (заповнена таблиця).

Джерела: [4, 11, 12, 23].

Тема 5.3 Мотивація як процес

Питання для самоперевірки

1. Що становить собою мотивація?
2. Яке значення мають різні мотиви для активності особистості?
3. Від чого залежить рівень домагань особистості?
4. Що становлять собою переконання?
5. У чому виявляється установка особистості?
6. У чому відмінність між зовнішньою і внутрішньою мотивацією?

7. Як зовнішня мотивація впливає на внутрішню?
8. Розкрийте сутність змістовних теорій мотивації.
9. Розкрийте сутність процесуальних теорій мотивації.
10. У чому різниця між змістовними і процесуальними теоріями мотивації?
11. У чому полягає відмінність між мотивацією і мотивуванням?
12. Яка залежність між актуальною мотивацією, мотивами і стійкими факторами?
13. Охарактеризуйте процесуальні та результативні компоненти мотивації.

Завдання до самостійної роботи

Психологічні теорії мотивації (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [2, 4, 5, 11, 16].

Тема 5.4 Види мотиваційних утворень

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте мотиваційні стани.
2. Охарактеризуйте мотиваційну настанову.
3. Висвітліть мрію як різновид мотиваційної настанови.
4. Що розуміють під поняттям «полімотивованість мети»?
5. Розкрийте інтереси як мотиви.
6. Що виражає поняття «ієрархія мотивів»?
7. Охарактеризуйте спрямованість особистості.

Завдання до самостійної роботи

Професійно-рефлексивна позиція особистості як психолого-педагогічна проблема (реферування наукової праці вітчизняного психолога).

Джерела: [2, 4, 5, 7, 11, 21, 23, 24].

Тема 5.5 Мотивація поведінки і діяльності

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність різних видів мотивів.
2. Розкрийте інтереси як мотиви.
3. Яким чином виявляється мотив прагнення?
4. Як виявляються мотив самоствердження, мотив ідентифікації з іншою людиною і мотив влади?
5. Розкрийте процесуально-змістовні мотиви.
6. Як впливають на поведінку і діяльність людини мотив саморозвитку, мотив досягнення, просоціальні (суспільно значущі) мотиви та мотив афіліації?
7. Як негативна мотивація впливає на поведінку і діяльність особистості?
8. Як здійснюється зовнішня мотивація?
9. У чому виявляється внутрішня мотивація?
10. Яке співвідношення у впливові на діяльність має зовнішня і внутрішня мотивація?

Завдання до самостійної роботи

Життєві домагання як соціально-психологічний феномен (реферування наукової праці вітчизняного психолога).

Джерела: [2, 4, 5, 7, 11, 13, 21, 22].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6 ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ ТА СПІЛКУВАННЯ

Тема 6.1 Психологія спілкування та міжособистісних відносин

Питання для самоперевірки

1. Визначте властивості особистості, що впливають на ефективність спілкування.

2. Які форми впливу на партнерів спілкування Вам відомі?
3. Поясніть поняття «маніпуляція».
4. Які особистісні чинники обумовлюють ефективність впливів?
5. Визначте роль спілкування в житті суспільства й окремої людини.
6. Які функції виконує спілкування? Спробуйте самостійно дібрати приклади, що розкривають зміст кожної з функцій спілкування.
7. Що належить до невербальних засобів спілкування? Розкрийте їхню сутність.
8. Які маніпуляції застосовуються в процесі спілкування? Розкрийте психологічні основи деяких із них.
9. Розкрийте роль слухання в діловій бесіді. Які типові помилки виникають у процесі слухання?

Завдання до самостійної роботи

Продуктивні технології спілкування (виконані практичні завдання).

Джерела: [1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 15, 21].

Тема 6.2 Мова, мовлення та мовна діяльність

Питання для самоперевірки

1. Що таке мова та які її основні елементи?
2. Перелічіть основні функції мови.
3. У чому особливість мовлення як процесу та які є його різновиди?
4. Що є підставою поділу мовлення на різновиди?
5. У чому специфіка усного мовлення?
6. У чому специфіка письмового мовлення?
7. Якими є особливості внутрішнього мовлення і чим вони зумовлені?
8. Що таке мовна афазія та які її різновиди?
9. Як взаємопов'язані мовлення і мова?

Завдання до самостійної роботи

Психолінгвістичні моделі та теорії породження мовлення (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 3, 4, 6, 7, 10].

Тема 6.3 Психологія групи

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення малої групи, назвіть її головні якісні ознаки.
2. Чому люди об'єднуються в малі групи? Назвіть головні механізми утворення малих груп (формальних і неформальних).
3. За якими критеріями класифікують групи? Охарактеризуйте Вашу навчальну групу за кількома критеріями.
4. Які групи можуть бути референтними? Які критерії вибору референтної групи людиною? Наведіть приклади негативної референтності малої групи.
5. Які рівні розвитку груп виокремлює психологія? Якому рівню розвитку відповідає Ваша група?
6. Чим відрізняється колектив від корпорації в психологічному значенні цих термінів?
7. Які етапи проходить група у своєму розвитку?
8. Поясніть поняття «соціально-психологічний клімат колективу».
9. Що входить у поняття структури групи? Чим відрізняється формальна структура групи від неформальної?
10. Дайте характеристику соціометричної структури групи. Про що свідчить наявність «ізолюваного» в колективі?
11. Як Ви розумієте поняття «групова роль»? Охарактеризуйте ролі, пов'язані з вирішенням завдань і наданням підтримки.
12. Охарактеризуйте головні елементи групової структури.
13. Поясніть зміст понять «соціальний статус» і «соціальна роль». Які соціальні ролі виконуєте Ви?

14. Які динамічні процеси протікають у групах?
15. Що впливає на згуртованість групи?
16. У чому полягає розбіжність конформізму й сугестивності? Чим відрізняється внутрішня й зовнішня конформність?
17. Які характеристики особистості й групи спричиняють прояв конформізму? Які соціальні умови сприяють посиленню конформності людини в групі?
18. Поясніть зміст поняття «нонконформізм». Які соціальні умови пов'язані з формуванням нонконформізму?
19. Що є протилежним до конформізму й нонконформізму?
20. Наведіть приклади феноменів соціальної фасилітації та інгібіції. Дайте пояснення ефектів цих феноменів. Які характеристики людини в процесі її діяльності покращуються чи погіршуються в присутності інших людей?
21. Наведіть приклади позитивних і негативних впливів групи на особистість.
22. Охарактеризуйте типи взаємин у колективі.
23. Якими ознаками визначаються розбіжності впливу лідерства й формального керівництва на діяльність групи?

Завдання до самостійної роботи

Позитивні та негативні впливи групи на особистість. Самопочуття особистості в групі (заповнена порівняльна таблиця).

Джерела: [1, 3, 4, 5, 10].

Тема 6.4 Стратегія і тактика учасників у вирішенні конфлікту

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняття «конфлікт».
2. Сформулюйте необхідні й достатні умови виникнення конфлікту.
3. Чим характеризується протиборство суб'єктів соціальної взаємодії?

4. Зобразіть графічно структуру конфлікту.
5. Дайте визначення головних структурних елементів конфлікту: «сторони конфлікту», «предмет конфлікту», «образ конфліктної ситуації», «мотиви конфлікту», «позиції сторін, що конфліктують».
6. Дайте визначення понять «конфліктна ситуація» та «інцидент».
7. Назвіть типи конфліктних ситуацій.
8. Чи можливе безконфліктне спілкування?
9. Поясніть особливості тактики уходу.
10. Поясніть особливості тактики силового придушення.
11. Поясніть особливості тактики односторонніх поступок.
12. Поясніть особливості тактики компромісу.
13. Поясніть особливості тактики співробітництва.

Завдання до самостійної роботи

Технологія медіації (заповнена процедурна таблиця).

Джерела: [4, 10].

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Буняк Н. А. Загальна психологія : лекції / Н. А. Буняк. – Тернопіль : вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. – 300 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія : [підручник для студ. вищ. навч. закл.] / М. Й. Варій. – 3-тє вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
3. Загальна психологія : Практикум: [навч. посіб.] / В. В. Волошина, Л. В. Долинська, С. О. Ставицька, О. В. Темрук. – Київ : Каравела, 2005. – 280 с.
4. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс : [навч. посіб.] / Т. В. Дуткевич. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 388 с.
5. Загальна психологія : [підручник] / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – Київ : Каравела , 2017. – 464 с.
6. Колобич О. П. Загальна психологія : [навч.-метод. посіб.] / О. П. Колобич. – Львів, 2018. – 172 с.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія : [навч. посіб.] / С. Д. Максименко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 272 с.
8. Москалець В. П. Загальна психологія : [підручник] / В. П. Москалець. – Київ : Ліра-К, 2020. – 564 с.
9. М'ясоїд П. А. Загальна психологія : [навч. посіб.] / П. А. М'ясоїд. – 3-тє вид., випр. – Київ : Вища шк., 2004. – 487 с. : іл.
10. Резван О. О. Практикум із психології : навч. посіб. / О. О. Резван, Н. С. Моргунова, О. В. Кір'янова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 157 с.
11. Савчин М. В. Загальна психологія : [навч. посіб.] / М. В. Савчин. – Київ : Академвидав, 2011. – 464 с.

Додаткові

12. Гуманістична психологія : Антологія : у 3 т. : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. – Т. 1. Гуманістичні підходи в західній психології / упоряд. і наук. ред. Р. Трач (США) і Г. Балл (Україна). – Київ : Пульсари, 2001. – 252 с.
13. Життєві домагання особистості : колективна монографія, підготовлена за результатами планової фундаментальної НДР «Життєві домагання як соціально-психологічний механізм самоздійснення особистості», що здійснювалась упродовж 2003–2006 рр. під керівництвом завідувачки лабораторії соціальної психології особистості, доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента АПН України Титаренко Тетяни Михайлівни). – Київ : Педагогічна думка, 2007. – 398 с.
14. Загальна психологія. Семінарські та практичні заняття : метод. посіб. – Київ : ПП «Дірект Лайн», 2019. – Частина 1. – 72 с.
15. Загальна психологія : хрестоматія : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – Київ : Каравела, 2008. – 640 с.
16. Зелінська Т. М. Практикум із загальної психології: [навч. посіб.] / Т. М. Зелінська, С. В. Воронова, А. Е. Хурчак. – 2-е вид. – Київ : Каравела, 2008. – 184 с.
17. Кортикальний гомункулус [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B3%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%83%D1%81, вільний (дата звернення: 10.11.2023). – Назва з екрана.
18. Кузнецов М. А. Психологія уяви : навч.-метод. посіб. / М. А. Кузнецов, Є. В. Заїка. – Харків : ХНПУ, 2013. – 151 с.
19. Максименко С. Д. Горизонти психологічної науки ХХІ століття / С. Д. Максименко // Педагогіка і психологія. – 2019. – № 1. – С. 44–53.

20. Методики вивчення повсякденного стресу і способів розв'язання кризових життєвих ситуацій / О. Я. Кляпець, Б. П. Лазоренко, Л. А. Лепіхова, В. В. Савінов ; За ред. Т. М. Титаренко. – Київ : Міленіум, 2009. – 120 с.
21. Мірошниченко О. А. Діагностика особистості майбутнього психолога : методичний посібник до вивчення дисципліни «Практикум із загальної психології» для студентів спеціальності 7.040107 – Психологія / О. А. Мірошниченко. – Житомир, 2012. – 190 с.
22. Психологія людини : Л. С. Виготський та сучасна наука : зб. ст. / за ред. М. В. Папучі. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – Вип. 1. – 127 с.
23. Психологія особистості : хрестоматія : навч. посіб. / [О. Б. Мельничук, Р. Ф. Пасічняк, Л. М. Вольнова та ін.]. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 532 с.
24. Резван О. О. Формування професійно-рефлексивної позиції майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі / О. О. Резван. – Харків : Точка, 2015. – 402 с.
25. Рибалка В. В. Методологічні проблеми наукової психології : посібник / В. В. Рибалка. – Київ : Талком, 2017. – 245 с.
26. Столяренко О. Б. Психологія особистості : [навч. посіб.] / О. Б. Столяренко. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.
27. Proulx M. J. Where am I? Who am I? The Relation Between Spatial Cognition, Social Cognition and Individual Differences in the Built Environment [Electronic resource] / M. J. Proulx , O. S. Todorov, A. Taylor Aiken, A. A. de Sousa // Frontiers in Psychology. – V. 7. – Regime of access: https://www.researchgate.net/publication/294108902_Where_am_I_Who_am_I_The_Relation_Between_Spatial_Cognition_Social_Cognition_and_Individual_Differences_in_the_Built_Environment, free (date of the application: 10.11.2023). – Header from the screen.

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації

для самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 – Психологія, освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі»)

Укладачі: **РЕЗВАН** Оксана Олексіївна,
НІКІТІНА Оксана Петрівна

Відповідальний за випуск *О. О. Жигло*
Редактор *О. А. Норик*
Комп'ютерне верстання *О. П. Нікітіна*

План 2023, поз. 391М

Підп. до друку 18.12.2023. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 2,0.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.